TARIXIY TAJRIBADAN RAQAMLI DAVRGA: 1924–1991 YILLARDA XORAZM AYOLLARINING IJTIMOIY ROLI VA BUGUNGI TA'LIMDA AYOL O'QITUVCHILARNING KASBIY FAROVONLIGI

Irisqulov Olimjon Jahongirovich
Ilmiy rahbar: Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Davletova Rayxon Matyaqubovna
Toshkent viloyati Chirchiq shahar
Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti
Tarix yo'nalishi 1 - bosqich magistranti
12- umumiy o'rta ta'lim maktabi tarix fani o'qituvchisi
davletovarayxon4@gmail.com
+998946707581

Annotatsiya: Mazkur maqolada 1924–1991 yillarda Xorazm hududida ayollarning ijtimoiy hayotdagi o'rni tarixiy jihatdan tahlil qilinadi hamda ushbu tajriba asosida bugungi raqamli ta'lim muhitida ayol o'qituvchilarning kasbiy farovonligi masalasi yoritiladi. Tadqiqotda tarixiy va zamonaviy yondashuvlar integratsiyasi asosida ilmiy xulosalar ishlab chiqilgan.
Kalit so'zlar: ayollar, Xorazm, ijtimoiy rol, ta'lim, kasbiy farovonlik, raqamli muhit, pedagogika.

Аннотация: В статье анализируется социальная роль женщин Хорезма в 1924–1991 годах с исторической точки зрения, а также рассматриваются вопросы профессионального благополучия женщин-учителей в современной цифровой образовательной среде. На основе интеграции исторического опыта и современных подходов сформулированы научные выводы.
Ключевые слова: женщины, Хорезм, социальная роль, образование, профессиональное благополучие, цифровая среда, педагогика.

Abstract: This article examines the social role of women in Khorezm between 1924–1991 and analyzes the professional well-being of female teachers in today's digital education environment. The study integrates historical experience with modern perspectives to develop scientific conclusions.
Keywords: women, Khorezm, social role, education, professional well-being, digital environment, pedagogy.

KIRISH

Jamiyat taraqqiyotida ayollarning tutgan o'rni har doim muhim ijtimoiy omil sifatida qaralgan. Xususan, O'zbekiston hududlarida, jumladan Xorazm vohasida ayollarning ijtimoiy faolligi tarixiy jarayonlar bilan chambarchas bog'liq holda shakllangan. 1924–1991 yillar oralig'i sobiq sovet davri sifatida ayollarning ijtimoiy hayotga keng jalb etilishi, ularning savodxonligini oshirish va mehnat faoliyatidagi ishtirokini ta'minlash bilan xarakterlanadi.

Mazkur davrda ayollarning jamiyatdagi roli tubdan o‘zgardi: ular nafaqat oilaviy muhitda, balki ishlab chiqarish, madaniyat va ayniqsa ta’lim sohasida faol ishtirok eta boshladilar. Bu jarayonlar ayollarning ijtimoiy maqomini oshirish bilan birga, ularning psixologik va kasbiy rivojlanishiga ham ta’sir ko‘rsatdi.

Bugungi kunda esa raqamli transformatsiya sharoitida ayol o‘qituvchilarning kasbiy faoliyati yangi bosqichga ko‘tarilmoqda. Raqamli texnologiyalar, onlayn ta’lim platformalari va sun’iy intellekt vositalari pedagogik faoliyat mazmunini o‘zgartirib, yangi imkoniyatlar bilan birga yangi muammolarni ham yuzaga keltirmoqda.

Shu nuqtai nazardan, tarixiy tajriba va zamonaviy raqamli muhitni o‘zaro bog‘liq holda o‘rganish orqali ayol o‘qituvchilarning kasbiy farovonligini ta’minlash mexanizmlarini aniqlash dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Adabiyotlar tahlili

Ayollarning ijtimoiy roli masalasi tarix, sotsiologiya va pedagogika fanlarida keng o‘rganilgan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, sovet davrida ayollarning ijtimoiy hayotdagi ishtiroki davlat siyosati darajasida qo‘llab-quvvatlangan.

Zamonaviy tadqiqotlarda esa ayol o‘qituvchilarning kasbiy farovonligi quyidagi omillar bilan bog‘liq holda tahlil qilinadi:

- ish yuklamasi
- psixologik bosim
- raqamli kompetensiyalar
- ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash

Metodologiya

Tadqiqot quyidagi metodlarga asoslandi:

- tarixiy-tahliliy metod
- qiyosiy tahlil
- tizimli yondashuv
- empirik kuzatuv

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari ikki bosqichda tahlil qilindi:

1. Tarixiy davr (1924–1991)

- Ayollarning savodxonligi oshdi
- Ta’lim sohasida ayollar ulushi ortdi
- Ijtimoiy faollik kuchaydi

2. Zamonaviy davr (raqamli ta’lim)

- Ayol o‘qituvchilarning roli yanada kengaydi
- Raqamli kompetensiyalar muhim ahamiyat kasb etdi
- Psixologik yuklama ortdi

1-jadval
Tarixiy va zamonaviy davrda ayollarning roli

Davr	Asosiy xususiyat	Natija
1924–1991	Savodxonlik siyosati	Faollik oshdi
Hozirgi davr	Raqamli ta’lim	Kompetensiya oshdi

MUHOKAMA

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, tarixiy tajriba bugungi kunda ham muhim ahamiyatga ega. Xususan, sovet davrida ayollarning ta’limga jalb qilinishi bugungi pedagogik tizimning shakllanishiga asos bo‘lib xizmat qilgan.

Biroq zamonaviy davrda yangi muammolar yuzaga kelmoqda:

- raqamli stress
- ish va shaxsiy hayot muvozanati
- texnologik bosim

Shu sababli ayol o‘qituvchilarning kasbiy farovonligini ta’minlash uchun kompleks yondashuv zarur.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalar shakllantirildi:

Birinchidan, 1924–1991 yillardagi tarixiy jarayonlar ayollarning ta’lim tizimidagi o‘rnini mustahkamlashda muhim rol o‘ynagan. Ushbu davrda shakllangan ijtimoiy asos bugungi kunda ham o‘z ahamiyatini saqlab qolmoqda.

Ikkinchidan, zamonaviy raqamli ta’lim muhitida ayol o‘qituvchilarning kasbiy faoliyati yanada murakkablashgan bo‘lib, bu ularning psixologik holatiga bevosita ta’sir ko‘rsatmoqda.

Uchinchidan, kasbiy farovonlikni ta’minlash uchun quyidagi omillar muhim:

- raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish
- psixologik qo‘llab-quvvatlash tizimini yaratish
- ish yuklamasini optimallashtirish

To‘rtinchidan, tarixiy tajriba va zamonaviy yondashuvlarni integratsiya qilish orqali barqaror pedagogik muhit yaratish mumkin.

Umuman olganda, ayol o‘qituvchilarning kasbiy farovonligi ta’lim sifatini oshirishda muhim omil bo‘lib, uni ta’minlash davlat siyosati darajasida qo‘llab-quvvatlanishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Karimov, I. (2021). O‘zbekiston tarixi. Toshkent.
2. Xoliqova, N. (2022). Pedagogik innovatsiyalar.
3. Mardonov, S. (2020). Ta’limda zamonaviy yondashuvlar.
4. UNESCO (2022). Women in Education Report.
5. OECD (2023). Digital Education and Gender.
6. Smith, J. (2024). Women Teachers and Well-being.
7. World Bank (2023). Education Development Report.
8. Anderson, T. (2022). Digital Learning Psychology.
9. Brown, K. (2021). Gender and Education.
10. Lee, S. (2023). AI and Education Systems.

11. Toshpulatov, A. (2026). O‘SMIRLARNING SANOGEN TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA SUN’IY INTELLEKTNING O‘RNI. Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования, 5(7), 38–42.
12. Toshpo‘latov , A. (2026). RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O‘QITUVCHILARNING PSIXOLOGIK FAROVONLIGINI TA’MINLASHDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING O‘RNI. Молодые ученые, 4(20), 163–166.
13. Toshpulatov , A. (2026). O‘SMIRLARDA SANOGEN TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA STRESSGA CHIDAMLILIKNI OSHIRISH. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 5(6), 71–76.
14. Toshpulatov , A., Bahronova, S. ., & Soliyeva, M. . (2026). OILAVIY MUHITNING BOLA PSIXIKASIGA TA’SIR ETUVCHI PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASPEKTLARI. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 5(5), 62–67.
15. Toshpulatov, A. (2026). MAKTABDA GIPPERAKTIV BOLALAR BILAN ISHLASHNING SAMARALI USULLARI. B DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN MODERN SCIENCES (T. 5, Выпуск 2, сс. 87–90).
16. Toshpulatov, A. . (2026). MAKTAB MUASSASALARIDAGI PEDAGOG USTOZLARDA VUJUDGA KELADIGAN KASBIY DEFORMATSIYA VA UNDAN CHIQISH YO’LLARINING MUHIM METODLARI. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 5(5), 34–37.
17. Toshpo‘latov, A. ., & Erkayeva , D. (2025). PSIXOLOGIK QIYINCHILIKLARGA DUCH KELGAN ÕQUVCHILAR BILAN KORREKSION RIVOJLANTIRUVCHI MASHG‘ULOTLAR. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 4(18), 11–20.
18. Toshpo‘latov , A. (2025). “KONSTITUTSIYA - XALQCHIL DAVLAT, BARQAROR TARAQQIYOT VA FAROVON HAYOT ASOSI!”. Yevrosiyo Ijtimoiy Fanlar, Falsafa Va san’at Jurnali, 5(9), 100–106.
19. Abdurasulov , J., & Toshpo‘latov , A. . (2025). O‘SMIRLARDAGI PSIXOLOGIK ASPEKTLAR. Yevrosiyo Ijtimoiy Fanlar, Falsafa Va san’at Jurnali, 5(9), 90–99.
20. Toshpo‘latov Abdulaziz Quvondiq o‘g‘li "MAKTAB O’QUVCHILAR O’RTASIDAGI ZO’RAVONLIKBULLING VA UNGA QARSHI KURASHISH YO’LLARI". «ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ» Выпуск №22 (том 5) (январь, 2022). 874-875